

Dokument nr. 8:1

(2001-2002)

Forslag fra stortingsrepresentant Heikki Holmås om lov om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. (Loven skal også gjelde for elever og studenter.)

Til Odelstinget

Bakgrunn

Elever og studenters arbeidsmiljø er i dag ikke regulert ved lov. Skoler og høyere læresteder har store problemer med å opprettholde et forsvarlig inneklima, en forsvarlig tilgang til lesesaler, auditorier og tilrettelegging for funksjonshemmede, og har ikke tilstrekkelig sikring av medbestemmelse og det psykososiale arbeidsmiljø, eksempelvis med hensyn til mobbing og seksuell trakassering. Skal situasjonen bedres, må en lov ha tilsyn og sanksjoner som gjør at tiltak for å bedre arbeidsmiljøet ikke kan prioriteres bort.

Det er forslagstillers oppfatning at slike rettigheter også må gjelde for elever og studenter. Med overgangen til nye typer studieløp og livslang læring blir det videre problematisk å unndra studerende rettigheter som gjelder for arbeidstakere.

Skal en lovfesting av elevers og studenters arbeidsmiljø ha verdi, må den være absolutt forpliktede. Den må videre sikre elever og studenter individuelle rettigheter, slik eksisterende arbeidsmiljølov gjør for lønsmottakere.

Forslagstiller mener det er helt nødvendig med et eget tilsynsorgan som kan pålegge kommuner og fylker å foreta utbedringer og ilegge sanksjoner dersom loven ikke følges. Slik lov om miljørettet helsevern fungerer i dag, er det kommunene som både skal føre tilsyn og stå for den økonomiske prioriteringen.

Sverige

I Sverige er elevers og studenters arbeidsmiljø regulert gjennom arbeidsmiljøloven og forvaltet av den svenske Arbetarskyddstyrelsen.

Systemet bygger på studentinnflytelse i beslutningsprosessen rundt arbeidsmiljø og vernespørsmål. Dette innebærer at studentrådene ved hvert lærested utnevner et studerende hovedverneombud, samt et studentverneombud ved hver institusjon. Disse har retten til å delta i vernespørsmålsrunder og formelle møter.

Bristene i det svenske systemet fra studentenes synspunkt er at studentombudene i motsetning til de ansattes ombud ikke har rett til å stoppe virksomheten ved tilfeller der lokalene er skadelige eller forholdene i strid med regelverket, og har dermed ikke formell rett til å påkalle verneinspeksjon av Yrkesinspektionen.

På nasjonalt plan finnes ingen studentinnflytelse i Arbetarskyddstyrelsens arbeid. Arbetarskyddstyrelsen i Sverige arbeider først og fremst preventivt og opplysende mens Yrkesinspektionen skjøtter kontrollfunksjonen.

Ansvar og kontrollorgan

Kommuner, fylkeskommuner og høyere læresteder bør ha ansvaret for å tilfredsstille de krav regelverket stiller opp mht. studiemiljøet i grunnskole, videregående skole og høyskoler og universitet.

Tilsynsmyndighet

Her finnes to alternativer. Det ene er å utarbeide en egen studiemiljølov for elever og studenter. Denne typen lovhjemling krever fastsettelse av et eget kontrollorgan. Det andre alternativet er å utvide arbeidstilsynets kompetanse og ansvar, slik at de tar seg av håndhevelsen. Arbeidstilsynet har stor kompetanse på det tilsvarende området for arbeidstakere, og har allerede opparbeidede retningslinjer for tiltak osv. Arbeidstilsynet vil kunne fungere godt også overfor elever og studenter, gjennom opprettelsen av en egen avdeling, og er trolig også det enkleste og billigste alternativet. Ikke minst har Arbeidstilsynet i sitt reglement et effektivt verktøy for inngripen i overtredelser av bestemmelsene.

Forskrifter til arbeidsmiljøloven

Forskrifter til arbeidsmiljølovens §§ 2 eller 3 er etter forslagstillers syn det beste alternativet for nasjonale regler om elevers og studenters arbeidsmiljø. Det vil med dette alternativet være enkelt å legge håndhevelsen av loven til Arbeidstilsynet (jf. oven-

for). Arbeidsmiljølovens § 3, 2. a) gir hjemmel for at departementet kan gi loven tilsvarende anvendelse for elever og studenter, hvis de utfører «arbeid». Teoretisk undervisning faller utenfor «arbeid» i arbeidsrettslig forstand, og dermed er ikke dette et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag.

Det er ikke alle deler av arbeidsmiljølovgivningen som automatisk kan overføres til elever og studenter. Som eksempler kan nevnes reglene om arbeidstid, oppsigelse, persmisjon m.m.. Det vil derfor være naturlig å unnta elever og studenter fra deler av loven.

Hvilke deler av arbeidsmiljøloven passer for elever og studenter?

Deler av arbeidsmiljøloven passer ikke for studenter, og bør unntas, mens andre deler egner seg godt.

Kapittel 1 gjelder lovens anvendelsesområde og formål. Kapittel 1 bør gjelde for elever og studenter.

Kapittel 2 gjelder det rent fysiske arbeidsmiljø (§§ 7, 8, 9 og 11), det psykososiale arbeidsmiljø (§§ 7 og 12), og tilrettelegging for yrkeshemmede og funksjonshemmede (§13). Dette kapittel kan uten videre overføres til elever og studenter. Enkeltregler i f. eks. § 12, nr. 2 tredje ledd gjelder samlebandsarbeid og vil vanskelig kunne komme til anvendelse på elever og studenter. Forbudet mot trakassering i § 12, 1. ledd siste punktum anses som et viktig punkt.

Kapittel 3 omhandler arbeidsgivers og arbeidstakers plikter, og også dette kapittel vil gjøres gjeldende for elever og studenter uten endringer. En internkontrollforskrift for studenter og elever etter § 16 a må tilføyes.

Kapittel 4 stiller krav til produsenter og leverandører som forsyner virksomhet som går inn under loven. Dette gjelder både tekniske innretninger og utstyr, og også giftige og andre helsefarlige stoffer. Dette kapittel kan også overføres til å gjelde elever og studenter.

Kapittel 5 og 6 gjelder samtykke fra Arbeidstilsynet ved oppføring av bygninger som krever godkjenning etter plan- og bygningsloven. Videre er det bestemmelser om registrering av arbeidsulykker og yrkessykdommer. Dette kan også gjelde for elever og studenter.

Kapittel 7 gjelder verneombud, arbeidsmiljøutvalg, og verne- og helsepersonale. Også disse reglene kan overføres til utdanningsområdet, der det på mange steder finnes arbeidsmiljøutvalg fra før.

Kapittel 8 tom. 12 a gjelder lønn, ferie, svangerskapspermisjon, arbeidstid, barnearbeid, ansettelse, oppsigelse m.m. Disse kapitlene passer ikke for elever og studenter og disse kapitlene i loven bør ikke gis anvendelse for elever og studenter.

Kapittel 13 gjelder Arbeidstilsynet og organiseringen av dette. Her skulle det ikke være nødvendig med noen endringer. Det samme gjelder kapittel 14 om straff for overtredelse.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Vedtak til lov

om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v.

I

I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 1 nytt annet punktum skal lyde:

Som virksomheter regnes også institusjoner med elever og studenter som har undervisning eller forskning som formål.

§ 3 nr. 1 nytt annet punktum skal lyde:

Som arbeidstaker etter denne lov skal også regnes elever og studenter ved institusjoner som har undervisning eller forskning som formål, med unntak av kap. 2 § 12 nr. 2 tredje ledd, kap. 8, kap. 9, kap. 10, kap. 11 og kap. 12 a.

Annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.

§ 3 nr. 2 a) utgår. b) blir nytt a), c) blir nytt b) m.v.

Ny § 24 A skal lyde:

§ 24 A Høringsrett

Samarbeidsutvalget, jfr. lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa §11-1, ved grunnskoler og skoleutvalget, jfr. lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa §11-5, ved videregående skoler, samt studentutvalgene ved universiteter og høyskoler, har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som gjelder arbeidsmiljøet på skolen og fungerer som internt kontrollorgan. Elevrådet, studentråd og foreldreråd har rett til å uttale seg om forhold som angår arbeidsmiljøet.

II

Denne lov trer i kraft straks.

11. oktober 2001